

ที่ นพ ๐๐๑๙/ว ๕๗๖๕

ศาลากลางจังหวัดนครพนม
ถนนอภิบาลบัญชา นพ ๕๘๐๐๐

๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๓

เรื่อง การดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ตามข้อเสนอแนะของสำนักงาน
การตรวจเงินแผ่นดิน

เรียน นายอำเภอ ทุกอำเภอ

อ้างถึง หนังสือจังหวัดนครพนม ที่ นพ ๐๐๑๙/ว ๓๙๖๙ ลงวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๓

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินฯ

จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ จังหวัดนครพนม ได้ให้อำเภอมอบหมายสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ดำเนินการทบทวน
กิจกรรมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี โดยการจัดเวทีประชาคม ทบทวนบทบาทคณะกรรมการชุมชนท่องเที่ยว
หรือแนวทางการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว สรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อจัดทำแผนการดำเนินงานให้เป็น
ปัจจุบัน และสนับสนุนกิจกรรมชุมชนท่องเที่ยวตามแผนที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งทบทวนประเมินชุมชน
ท่องเที่ยวให้มีความสอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนท่องเที่ยวตามแนวทาง และรายงานผลให้จังหวัดทราบ
ภายใน วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๓ ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

บัดนี้ จังหวัดนครพนมได้รับแจ้งจากกรมการพัฒนาชุมชน ว่าสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน
โดยสำนักตรวจสอบการดำเนินงานที่ ๕ ส่งรายงานการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพการดำเนินงาน
โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี โดยผลการตรวจสอบมีข้อตรวจพบ และข้อเสนอแนะให้กรมการ
พัฒนาชุมชนดำเนินการตามข้อเสนอแนะของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน แล้วแจ้งให้สำนักงานการตรวจเงิน
แผ่นดิน และกระทรวงมหาดไทยทราบ ภายใน ๖๐ วัน ตามนัยมาตรา ๙๐ แห่งพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑

เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวข้างต้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ
จึงให้อำเภอดำเนินการ ดังนี้

๑. มอบหมายเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนทุกคน ศึกษารายงานผลการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์และ
ประสิทธิภาพการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ให้เข้าใจชัดเจน เพื่อนำไปสู่การจัดทำ
แผนปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงาน พร้อมจัดทำแผนการดำเนินงานชุมชนท่องเที่ยวให้สอดคล้องตาม
ข้อเสนอแนะของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินต่อไป

๒. ดำเนินการทบทวนผลการจัดประเภท และประเมินผลของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี
ในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวเป้าหมายทั้งหมดของอำเภอให้แล้วเสร็จ ภายในวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๓ พร้อมสรุปส่ง
ให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม ทางไลน์อภิบาลบัญชา หรือ E-mail : tanaut@hotmail.com

๓. มอบหมายพัฒนาการอำเภอพร้อมเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี
เพื่อร่วมวิเคราะห์และจัดทำแผนดำเนินงานระดับจังหวัด ในวันพุธที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๓ เวลา ๐๙.๐๐ น.
เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม ทั้งนี้ให้นำข้อมูลผลการดำเนินงาน
ประจำปี ๒๕๖๓ ไปใช้ในการประชุมด้วย

/๔. รายงาน...

๔. รายงานผลการดำเนินงานให้จังหวัดทราบ ภายในวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๓ ประกอบด้วย
- ๔.๑ ทะเบียนสมาชิก/ทะเบียนคณะกรรมการชุมชนท่องเที่ยว/ระเบียบหรือแนวทางการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน
 - ๔.๒ สรุปผลการขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยว ปี ๒๕๖๒
 - ๔.๓ แผนการขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยว ปี ๒๕๖๔
 - ๔.๔ ผลการประเมินศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว (ข้อมูล ณ ปัจจุบัน)
- จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาดำเนินการ

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุวิทย์ จันทรร)
รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทน
ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด
กลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน
โทร. ๐-๔๒๕๑-๑๕๒๕ ๐-๔๒๕๑-๒๗๔๗

สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครเชียงใหม่
วันที่ 29 ก.ค. 2563
เลขที่รับ 1576
เวลา 16.13

กรมการพัฒนาชุมชน
เลขรับ 698
วันที่ 29 ก.ค. 2563
เวลา 15.10

ที่ ตผ ๐๐๒๖/ ๒๑๓๓

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน
ถนนพระรามที่ ๖ กทม. ๑๐๕๐๐

338.2
30 ก.ค 2563
16.00 น.

๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง การตรวจสอบผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

เรียน อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จำนวน ๑ เล่ม

ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน โดยสำนักตรวจสอบการดำเนินงานที่ ๕ ได้ตรวจสอบผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เสร็จแล้ว ผลการตรวจสอบมีข้อตรวจพบและข้อเสนอแนะ รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๙๐ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑ จึงขอส่งรายงานการตรวจสอบมาเพื่อดำเนินการตามข้อเสนอแนะ แล้วแจ้งให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ทราบภายใน ๖๐ วัน ทั้งนี้ ได้ส่งสำเนารายงานการตรวจสอบดังกล่าวให้ปลัดกระทรวงมหาดไทย เพื่อทราบด้วยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการ

ขอแสดงความนับถือ

(นางพนีย์ มโนดำรงธรรม)

รองผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ปฏิบัติราชการแทน

ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

สำนักตรวจสอบการดำเนินงานที่ ๕

โทร. ๐ ๒๑๒๖ ๑๕๐๐ ต่อ ๙๔๔๒

โทรสาร ๐ ๒๒๗๘ ๐๒๗๙

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : pao5@oag.go.th

รายงานการตรวจสอบ
ผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพการดำเนินงาน
โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

กรมการพัฒนาชุมชน
กระทรวงมหาดไทย

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้รับจัดสรรงบประมาณตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จำนวน 9,328.12 ล้านบาท ให้ดำเนินโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนประเทศตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ส่งเสริมให้เกิดรายได้กับชุมชน ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงและกระตุ้นเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศให้มีความเข้มแข็ง โดยการเปลี่ยนผ่านจากยุคการผลิตด้านขายสินค้า OTOP ออกจากชุมชนเพียงด้านเดียวสู่ช่องทางการเพิ่มรายได้ตามความต้องการ (Demand Driven Local Economy) โดยการขายสินค้าอยู่ในชุมชนที่มาจากการท่องเที่ยวโดยใช้เสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์แปลงเป็นรายได้เป็นชุมชนท่องเที่ยวที่มีเสน่ห์ดึงดูดและมีคุณค่าเพียงพอให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนและใช้จ่ายเงินในทุกกิจกรรมของชุมชน รายได้จะกระจายอยู่กับคนในชุมชน ทุกคนมีความสุข เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Strength within) และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง

การดำเนินโครงการกำหนดพื้นที่เป้าหมายจำนวน 3,273 หมู่บ้าน/ชุมชน ครอบคลุม 76 จังหวัด และได้กำหนดระยะเวลาการดำเนินงานโครงการไว้ในช่วงไตรมาส 3-4 ของปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 (เดือนเมษายน-กันยายน 2561) ซึ่งจากการตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการพบว่ายังมีข้อเท็จจริงและข้อจำกัดที่สำคัญบางประการที่ทำให้การดำเนินโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิดียังไม่เกิดผลสัมฤทธิ์และไม่มีประสิทธิภาพ โดยมีประเด็นข้อตรวจพบที่สำคัญจำนวน 2 ประเด็น สรุปได้ดังนี้

ข้อตรวจพบที่ 1 การดำเนินกิจกรรมใน 5 กระบวนการหลักไม่สามารถเป็นกลไกในการพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดหมู่บ้าน/ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีได้อย่างแท้จริง

การดำเนินงานตามโครงการ 5 กระบวนการ ที่ดำเนินการโดยส่วนภูมิภาค ได้รับการจัดสรรงบประมาณจำนวน 8,344.26 ล้านบาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 89.45 ของงบประมาณทั้งหมดของโครงการ จากการสุ่มตรวจสอบหมู่บ้าน/ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 74 แห่ง ในพื้นที่ 11 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดตรัง นครนายก บุรีรัมย์ พระนครศรีอยุธยา แพร่ ราชบุรี ลำปาง ศรีสะเกษ สตูล สมุทรสงคราม และอุบลราชธานี พบว่า ในแต่ละกระบวนการมีสภาพข้อเท็จจริงและปัญหาหลายประการ ดังนี้

กระบวนการที่ 1 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

1.1 ตัวแทนหมู่บ้าน/ชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมบางส่วนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นบุคลากรด้านการท่องเที่ยวได้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมบางส่วนไม่มีพื้นฐานความรู้ที่จำเป็นมาก่อน ประกอบกับระยะเวลาการอบรมที่สั้น กิจกรรมหรือหลักสูตรละประมาณ 1-5 วัน รวมถึงมีตัวแทนจำนวนมากที่ต้องอบรมหลายหลักสูตรจนเกิดความสับสน ส่งผลทำให้บุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมยังไม่มีความพร้อมในปฏิบัติหน้าที่จริงได้ นอกจากนี้ บางส่วนยังไม่สามารถปฏิบัติ

หน้าที่ได้อย่างสม่ำเสมอเนื่องจากข้อจำกัดส่วนบุคคล เช่น ผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดด้านสุขภาพและความคล่องตัว หรือตัวแทนในวัยทำงานหรือวัยเรียนส่วนใหญ่ที่มีภารกิจส่วนตัว

ทั้งนี้ การกำหนดวิธีการพัฒนาบุคลากรของจังหวัดที่สุ่มตรวจสอบทั้ง 11 จังหวัด ในพื้นที่จังหวัดเดียวกันจะมีกิจกรรมหลักเหมือนกัน และกำหนดตัวแทนจากหมู่บ้าน/ชุมชนเพื่อรับการฝึกอบรมในจำนวนที่เท่ากันทุกแห่ง ในขณะที่แต่ละพื้นที่ต่างมีบริบทที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้น จึงไม่ใช่วิธีการที่เหมาะสม เช่น การกำหนดจำนวนผู้เข้าอบรมที่เท่ากันหมู่บ้าน/ชุมชนละ 20-50 คน นับว่าเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรในพื้นที่ ทำให้แต่ละแห่งต้องส่งตัวแทนที่อาจไม่มีความพร้อมเข้าร่วมฝึกอบรมเพื่อให้เต็มจำนวน และหลายคนต้องเข้าร่วมมากกว่า 1 กิจกรรม ซึ่งมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมากที่ยังสับสน จำไม่ได้ว่าได้เข้าอบรมเรื่องใดไปแล้วบ้าง

นอกจากนี้ ยังไม่พบว่าการดำเนินโครงการทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ หรือหมู่บ้าน/ชุมชนมีแนวทางที่ชัดเจนในการต่อยอดเพื่อให้เกิดบุคลากรที่มีศักยภาพเพื่อเป็นกลไกในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เช่น ทุกพื้นที่ที่มีการอบรมหลักสูตรการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ยังไม่มีการนำความรู้มาถ่ายทอด ทำให้ไม่สามารถสร้างโครงข่ายการเป็นเจ้าบ้านที่ดีให้เกิดขึ้นทั่วทั้งพื้นที่ตามหลักการของการท่องเที่ยวชุมชน หรือยังไม่มีการส่งต่อความรู้เพื่อทดแทนบุคลากรเดิมที่ได้รับการอบรม ทั้งกรณีของผู้สูงอายุ ผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน หรือนักเรียนนักศึกษา ซึ่งเมื่อระยะเวลาผ่านไปอาจมีข้อจำกัดมากขึ้นจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

1.2 แผนธุรกิจชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ส่วนใหญ่ไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้ พบว่าหมู่บ้าน/ชุมชนที่สุ่มตรวจสอบเกือบทั้งหมดยังไม่มีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของแผนธุรกิจ บางแห่งยังจำไม่ได้ว่าเคยมีการจัดทำแผนธุรกิจชุมชนท่องเที่ยวของพื้นที่ตนเอง นอกจากนี้ หมู่บ้าน/ชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มี ความชัดเจนในการนำแผนธุรกิจชุมชนท่องเที่ยวที่จัดทำไปดำเนินการต่ออย่างเป็นรูปธรรม

กระบวนการที่ 2 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก

2.1 กิจกรรมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกเน้นการตกแต่งและปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อสร้างแลนด์มาร์คและจุดเช็คอิน โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ ส่วนใหญ่เน้นการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อจัดทำแลนด์มาร์ค (Landmark) และจุดเช็คอิน (Check-in) โดยการนำวัสดุอุปกรณ์จากภายนอกไปติดตั้งในพื้นที่ เช่น ชุมประตู่ สะพานไม้ไผ่ ชุมไม้ไผ่ ศาลาไม้ไผ่ ฉากหลังถ่ายรูป ป้ายต่าง ๆ และต้นไม้ประดับ ซึ่งเป็นเพียงการตกแต่งรูปลักษณ์ภายนอกเท่านั้น ยังไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน/ชุมชนที่มีอยู่ นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตว่าหมู่บ้าน/ชุมชนที่สุ่มตรวจสอบส่วนใหญ่ไม่มีสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวอยู่เดิมที่สามารถพัฒนาให้เกิดความน่าสนใจได้

2.2 วัสดุและอุปกรณ์ในการปรับปรุงภูมิทัศน์มีรูปแบบไม่แตกต่างกัน ใช้วัสดุชนิดเดียวกัน ไม่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและแตกต่างอย่างชัดเจน จากการตรวจสอบทั้ง 11 จังหวัดที่สุ่มตรวจสอบ พบข้อเท็จจริง ดังนี้

2.2.1 มีการนำวัสดุและอุปกรณ์มาติดตั้งในหมู่บ้าน/ชุมชนในลักษณะที่เหมือนกัน หรือซ้ำกันเป็นจำนวนมาก เช่น ชุมประตู่ สะพานไม้ไผ่ รูปปูนปั้น ฉากหลังสำหรับถ่ายรูป ชุมไม้ไผ่ แคร่ไม้ไผ่ ศาลาไม้ไผ่ และการนำต้นไม้มาจัดทำสวน และส่วนใหญ่ใช้วัสดุในการจัดทำที่เหมือน ๆ กัน เช่น ไม้ไผ่ ปูนปลาสเตอร์ และพลาสติก ซึ่งในภาพรวมยังไม่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่ได้อย่างชัดเจน

2.2.2 วัสดุและอุปกรณ์ที่นำไปติดตั้งในแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชน ไม่เสริมสร้างให้เกิดความสวยงามหรือความโดดเด่นของพื้นที่ บางหมู่บ้าน/ชุมชนมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ที่มีลักษณะไม่เหมาะสมกับพื้นที่หรือสภาพแวดล้อมโดยรอบ ซึ่งพบว่าการออกแบบและพัฒนาภูมิทัศน์ส่วนใหญ่เกิดจากความคิดของผู้รับจ้างเป็นหลัก ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อย เช่น ให้ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน/ชุมชน เลือกแบบที่ผู้รับจ้างออกแบบมาให้ เลือกสถานที่จัดวางในหมู่บ้าน ซึ่งผลที่ได้ไม่สะท้อนมาจากแนวคิดของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

2.2.3 การปรับปรุงภูมิทัศน์ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ไม่คงทน อายุการใช้งานสั้น ขาดเสียหายได้ง่าย ตลอดจนไม่ได้รับการดูแลบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม อุปกรณ์ส่วนใหญ่ที่ได้นำไปติดตั้งใช้วัสดุหลักที่ไม่คงทน มีอายุการใช้งานสั้น เช่น ไม้ไผ่ และการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ซึ่งพบว่ามีหมู่บ้าน/ชุมชน จำนวน 26 แห่ง ที่วัสดุและอุปกรณ์ที่ทำจากไม้ไผ่ขาดเสียหาย บางแห่งไม่สามารถซ่อมแซมให้กลับมาใช้งานได้อีก และบางแห่งไม่สามารถดูแลบำรุงรักษาดันไม้ให้อยู่ในสภาพที่สวยงามได้อย่างทั่วถึง ทำให้มีสภาพทรุดโทรม เหี่ยวเฉา ยืนต้นตาย โดยไม่มีการปลูกทดแทน นอกจากนี้ อุปกรณ์ตกแต่งที่เป็นกระถางต้นไม้ ตุ๊กตาปูนปั้นบางแห่งชำรุด เสียหาย หรือสูญหาย

2.2.4 วัสดุและครุภัณฑ์ที่จัดสรรให้บางพื้นที่ไม่ตรงกับความต้องการหรือสภาพข้อเท็จจริงของแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชน ทำให้ไม่ได้ใช้ประโยชน์หรือใช้ไม่ตรงวัตถุประสงค์ ทั้ง 11 จังหวัดที่สุ่มตรวจสอบมีการจัดหาวัสดุและครุภัณฑ์ให้กับหมู่บ้าน/ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ โดยใน 8 จังหวัด มีหมู่บ้าน/ชุมชนในพื้นที่อำเภอหรือจังหวัดเดียวกันได้รับการจัดหาวัสดุหรือครุภัณฑ์ที่เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ พบว่าการจัดสรรไม่มีการสำรวจความต้องการที่แท้จริงของแต่ละพื้นที่ วัสดุและครุภัณฑ์จำนวนมากไม่ตรงกับความต้องการของชุมชน บางรายการได้รับเกินกว่าความต้องการ

จากการสังเกตการณ์พบว่า วัสดุและครุภัณฑ์จำนวนมากไม่มีการใช้งาน บางรายการนำไปใช้ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ เช่น มีหมู่บ้าน/ชุมชนจำนวนมากที่ได้รับการจัดหาจักรยาน หรือเรือคายัคและเสื้อชูชีพ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว แต่ยังไม่มีความพร้อมทั้งสภาพพื้นที่ และไม่มี

กิจกรรมเพื่อรองรับการใช้วัสดุและครุภัณฑ์ดังกล่าว นอกจากนี้ ยังพบว่าครุภัณฑ์จำนวนมากยังจัดเก็บไม่เหมาะสม เสี่ยงต่อการสูญหาย หรือเสื่อมสภาพ ชำรุด เสียหาย เช่น จักรยานและเรือคายัคจำนวนหนึ่งจัดเก็บไว้กลางแจ้ง ตากแดดตากฝน

กระบวนการที่ 3 การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว

3.1 หมู่บ้าน/ชุมชนมีความพร้อมในการพัฒนาสินค้าและบริการได้ไม่ถึง 10 ผลิตภัณฑ์ตามเป้าหมายของโครงการ โครงการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาสินค้าและบริการการท่องเที่ยวอย่างน้อยหมู่บ้าน/ชุมชนละ 10 ผลิตภัณฑ์ เท่ากันในทุกพื้นที่ ซึ่งไม่ตรงกับสภาพความพร้อมของแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชน โดยพบว่าทั้ง 74 หมู่บ้าน/ชุมชนที่สุ่มตรวจสอบมีความพร้อมในการพัฒนาสินค้าและบริการ (ผลิตภัณฑ์ OTOP กลุ่ม D) เฉลี่ยเพียง 1-3 ผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่เมื่อเข้าร่วมโครงการจึงต้องคิดค้นสินค้าและบริการเพิ่มเติมเพื่อให้ครบตามเป้าหมาย จึงมีการนำผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันมาเปลี่ยนรูปแบบ ดัดแปลงส่วนผสม หรือรูปลักษณะภายนอกเพียงเล็กน้อยเพื่อเพิ่มจำนวนผลิตภัณฑ์ให้ครบตามเป้าหมาย

3.2 จำนวนผลิตภัณฑ์ที่นำเข้าสู่กระบวนการพัฒนาไม่สอดคล้องกับระยะเวลาดำเนินการทั้ง 11 จังหวัดที่สุ่มตรวจสอบส่วนใหญ่มีผลิตภัณฑ์จำนวนมากที่ต้องพัฒนาไม่ต่ำกว่า 100-300 ผลิตภัณฑ์ แต่ต้องดำเนินการภายในระยะเวลาจำกัด สูงสุดไม่เกิน 90 วัน โดยกระบวนการพัฒนาสินค้าใช้วิธีการให้ผู้ประกอบการนำสินค้าต้นแบบมารับคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งไม่มีเวลาเพียงพอในการแสวงหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนา ทำให้สินค้าและบริการยังไม่มี亮点ที่แสดงถึงอัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชนที่เป็นจุดขายในเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มและเป็นฐานในการสร้างรายได้ให้แก่หมู่บ้าน/ชุมชนได้อย่างยั่งยืน

3.3 การพัฒนาสินค้าและบริการไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเพื่อเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐาน จาก 11 จังหวัดที่สุ่มตรวจสอบมีเพียง 2 จังหวัดเท่านั้น ได้แก่ จังหวัดแพร่และจังหวัดนครนายก ที่ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์และบริการในขอบเขตของสัญญาจ้าง (Term of Reference: TOR) นอกจากนี้ ยังพบว่ามีเพียง 56 ผลิตภัณฑ์ จาก 750 ผลิตภัณฑ์ที่สุ่มตรวจสอบ หรือคิดเป็นร้อยละ 7.46 เท่านั้นที่มีการขอรับรองมาตรฐาน ซึ่งผู้บริหารเจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอในจังหวัดที่สุ่มตรวจสอบได้ให้ข้อมูลว่า การดำเนินงานส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนาในรูปแบบ สร้างตราสินค้า รวมถึงการออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็นสำคัญ แต่การพัฒนามาตรฐานของผลิตภัณฑ์เน้นเพียงการเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการเท่านั้น ยังไม่นำไปสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานอย่างเต็มรูปแบบ

3.4 ผลิตภัณฑ์ที่เข้าสู่กระบวนการพัฒนาจำนวนมากเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถหาซื้อได้ทั่วไป ไม่มีความโดดเด่นและแตกต่าง และเป็นประเภทสินค้าชนิดเดียวกัน หมู่บ้าน/ชุมชนที่สุ่มตรวจสอบจำนวน 74 แห่ง มีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาที่เป็นชนิดเดียวกัน หรือมีลักษณะซ้ำ ๆ กัน

เป็นจำนวนมาก และเป็นสินค้าที่ผลิตเพื่อบริโภคและใช้สอยในครัวเรือนหรือในชีวิตประจำวันในพื้นที่อยู่แล้ว สามารถหาซื้อได้โดยทั่วไป ไม่มีลักษณะเฉพาะตัวที่โดดเด่นที่สามารถแสดงได้ว่าหากต้องการสินค้าชนิดนี้ต้องมาซื้อที่หมู่บ้าน/ชุมชนแห่งนี้เท่านั้น ทั้งนี้ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่สามารถให้ข้อมูลได้ว่าผลิตภัณฑ์แต่ละชิ้นมีเรื่องราวหรือมีอัตลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นหรือมีความแตกต่างในการสร้างความสนใจหรือดึงดูดผู้บริโภคได้แต่อย่างใด

3.5 บรรจุภัณฑ์ที่ผ่านกระบวนการพัฒนาตามโครงการส่วนใหญ่ยังไม่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ไม่เหมาะสม และไม่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ได้อย่างแท้จริง

3.5.1 บรรจุภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาตามโครงการไม่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ดึงดูด และสร้างการจดจำให้กับสินค้าได้ สามารถหาซื้อได้ทั่วไปตามท้องตลาด ผู้ประกอบการบางรายให้ข้อมูลว่า บรรจุภัณฑ์ตามรูปแบบที่ได้รับการพัฒนา ผู้ประกอบการสามารถคิดและจัดหาเองได้ เช่น กล่องพลาสติกใส ถุงพลาสติกใส ขวดพลาสติกใส โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการพัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญ บางส่วนเป็นบรรจุภัณฑ์ที่มีการใช้อยู่แต่เดิมแล้ว ไม่มีการพัฒนาให้มีความแตกต่าง มีคุณภาพ หรือสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตว่าบางหมู่บ้าน/ชุมชน มีบรรจุภัณฑ์เหมือนกัน แต่ใช้กับหลายผลิตภัณฑ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาบรรจุภัณฑ์โดยไม่คำนึงถึงคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละผลิตภัณฑ์

3.5.2 รูปทรงและรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ไม่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ โดยพบว่า บรรจุภัณฑ์บางรายการมีขนาดเล็กกว่าตัวผลิตภัณฑ์ รูปแบบไม่สัมพันธ์กับรูปลักษณะของผลิตภัณฑ์ ไม่สร้างความปลอดภัยให้กับตัวผลิตภัณฑ์ได้ ไม่สะดวกในการพกพา วัสดุที่ใช้ทำบรรจุภัณฑ์มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมกับชนิดและลักษณะของผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการบางรายให้ความเห็นว่าไม่นำบรรจุภัณฑ์ที่ได้รับมาใช้ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพราะไม่ตรงกับความต้องการหรือเห็นว่าไม่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์

3.5.3 ฉลากผลิตภัณฑ์ไม่เหมาะสม ไม่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวผลิตภัณฑ์ได้อย่างชัดเจน จากการตรวจสอบพบว่า ฉลากผลิตภัณฑ์ของโครงการจำนวนมากให้ข้อมูลที่จำเป็นของผลิตภัณฑ์ไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง เช่น ไม่แสดงส่วนผสมหรือแสดงแต่ไม่ถูกต้อง ไม่แสดงวันที่ผลิต วันหมดอายุ ราคาสินค้า ไม่สามารถสแกน QR Code ได้ หรือตัวอักษรบนฉลากมีขนาดเล็กจนเกินไป ตลอดจนฉลากมีขนาดและรูปแบบไม่เหมาะสมกับรูปทรงของบรรจุภัณฑ์

3.5.4 บรรจุภัณฑ์ที่ผ่านกระบวนการพัฒนาจะผลิตให้ฟรีแก่ผู้ประกอบการ โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงต้นทุนบรรจุภัณฑ์ ตลอดจนไม่มีการคำนวณต้นทุนบรรจุภัณฑ์ร่วมกับผลิตภัณฑ์ที่จำหน่าย ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า ไม่ทราบต้นทุนของบรรจุภัณฑ์ที่ได้รับ จึงไม่ได้นำต้นทุนบรรจุภัณฑ์ไปรวมเป็นต้นทุนของผลิตภัณฑ์ที่จำหน่าย และบางรายให้ความเห็นว่า

บรรจุกัณฑ์มีต้นทุนสูง ซึ่งเมื่อบรรจุกัณฑ์ที่ได้รับจากโครงการหมดแล้วจะไม่ผลิตบรรจุกัณฑ์ใช้อีก เนื่องจากหากรวมต้นทุนบรรจุกัณฑ์ที่ต้องลงทุนเองจะทำให้ราคาขายสินค้าที่จำหน่ายภายในหมู่บ้าน/ชุมชนสูงขึ้นด้วย อาจไม่สามารถจำหน่ายได้

กระบวนการที่ 4 การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวแต่ละท้องถิ่น

4.1 หมู่บ้าน/ชุมชนบางแห่งที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อเข้าร่วมโครงการโดยไม่มีศักยภาพในการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวภายนอก การคัดเลือกหมู่บ้าน/ชุมชนเป้าหมายให้ความสำคัญกับความเข้มแข็ง และความร่วมมือจากผู้นำและประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ เนื่องจากต้องการดำเนินการให้แล้วเสร็จในระยะเวลาที่จำกัด อีกทั้ง ยังกำหนดให้ต้องมีหมู่บ้าน/ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการครอบคลุมทุกอำเภอเพื่อกระจายโอกาสในการได้รับการสนับสนุนโครงการจากภาครัฐ ทำให้บางหมู่บ้าน/ชุมชนที่อาจไม่มีศักยภาพเพียงพอในการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นแต่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการด้วย

4.2 หมู่บ้าน/ชุมชนยังไม่สามารถใช้การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในการนำเสนอประชาสัมพันธ์และสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยังไม่ปรากฏว่า หมู่บ้าน/ชุมชนที่สุ่มตรวจสอบ มีการนำแผนที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยวไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงยังนำไปใช้สื่อสารหรือสร้างการรับรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจในช่องทางที่จำกัด โดยใน 74 หมู่บ้าน/ชุมชนที่สุ่มตรวจสอบนั้น ไม่มีการนำแผนที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยวเผยแพร่ในแอปพลิเคชัน แอ่งเล็ก เช็คอิน ซึ่งเป็นสื่อออนไลน์ช่องทางหลักของโครงการ ในขณะที่มีเพียง 1 หมู่บ้าน/ชุมชนที่นำเสนอข้อมูลดังกล่าวในเฟซบุ๊ก และมีจำนวน 10 แห่งที่นำเสนอข้อมูลในเว็บไซต์ของหมู่บ้าน/ชุมชน

กระบวนการที่ 5 ส่งเสริมการตลาดชุมชนท่องเที่ยว

5.1 การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์หมู่บ้าน/ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในรูปแบบงานอีเวนต์ (Event) ดำเนินการในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสม โดยพบว่า 6 จังหวัด จาก 11 จังหวัดที่สุ่มตรวจสอบ มีการจัดกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบงานอีเวนต์ ในขณะที่กระบวนการอื่นยังไม่ได้ดำเนินการ (เนื่องจากงบประมาณถูกพับ) เช่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก และการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเพื่อประชาสัมพันธ์ แต่หมู่บ้าน/ชุมชนยังไม่มีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวและการรองรับนักท่องเที่ยว

5.2 การส่งเสริมการตลาดชุมชนท่องเที่ยวโดยวิธีการประชาสัมพันธ์ออนไลน์ยังมีข้อจำกัดในการดำเนินงานบางประการ ดังนี้

5.2.1 มีการดำเนินโครงการสร้างฐานข้อมูลเพื่อการประชาสัมพันธ์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในระดับจังหวัดน้อยมาก ใน 11 จังหวัดที่สุ่มตรวจสอบ มีเพียง 1 จังหวัด คือ จังหวัดแพร่เท่านั้นที่มีการจัดทำฐานข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวเมืองหลัก เมืองรองภายในจังหวัด ข้อมูลผลิตภัณฑ์ OTOP ของชุมชนภายในจังหวัด และเชื่อมต่อกับฐานข้อมูลชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีของส่วนกลาง และเมื่อพิจารณาข้อมูลในภาพรวม 76 จังหวัดที่เป็นพื้นที่ดำเนินโครงการ พบว่ามีเพียง 9 จังหวัดเท่านั้นที่มีการจัดทำ ได้แก่ จังหวัด กาฬสินธุ์ ชลบุรี นนทบุรี ปทุมธานี แพร่ ร้อยเอ็ด ระยอง สุโขทัย และอุดรธานี

5.2.2 แอปพลิเคชันแอ่งเล็ก เช็คอิน ยังไม่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์หมู่บ้าน/ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1) ข้อมูลของหมู่บ้าน/ชุมชนที่แสดงในแอปพลิเคชันไม่ครบถ้วน และขาดการบันทึกข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน จากการตรวจสอบข้อมูลหมู่บ้าน/ชุมชนที่สุ่มตรวจสอบจำนวน 74 แห่ง โดยการใช้งานจริงในแอปพลิเคชัน มีเพียง 48 หมู่บ้าน หรือคิดเป็นร้อยละ 64.86 เท่านั้นที่มีการแสดงข้อมูลครบถ้วนทุกรายการ โดยมีเพียง 56 แห่งที่มีข้อมูล ข่าวสารและกิจกรรมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังพบว่ามีถึง 20 แห่ง ที่ไม่ได้ระบุช่องทางการติดต่อกลับแสดงในแอปพลิเคชัน ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญและควรมีให้สำหรับกรณีที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการทราบข้อมูลเพิ่มเติมที่จำเป็นต่อการตัดสินใจและพิจารณาประกอบการท่องเที่ยว

2) แอปพลิเคชัน แอ่งเล็ก เช็คอิน ยังมีข้อจำกัดในการจัดการข้อมูลการท่องเที่ยวหมู่บ้าน/ชุมชนในระดับพื้นที่ ตัวแทนที่ทำหน้าที่เป็นนักจัดการข้อมูลชุมชน (Feeder) ในพื้นที่ 74 หมู่บ้าน/ชุมชนที่สุ่มตรวจสอบ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อจำกัดบางประการในการใช้งานแอปพลิเคชัน เช่น ใช้งานยาก ไม่สามารถบันทึกข้อมูลได้หากสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เพียงพอ โทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ใช้ในการจัดการข้อมูลต้องเป็นรุ่นที่สามารถรองรับแอปพลิเคชันได้ และต้องมีหน่วยความจำสำหรับจัดเก็บข้อมูลที่ค่อนข้างมาก นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดจากผู้ที่มีหน้าที่ในการบันทึกข้อมูลเอง เช่น ตัวแทนเป็นจิตอาสาซึ่งมีงานประจำและภารกิจส่วนตัว ทำให้อาจไม่สามารถจัดการข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน หรือเพิ่มข้อมูลอื่น ๆ ที่น่าสนใจ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ

3) หมู่บ้าน/ชุมชนที่ร่วมโครงการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ยังไม่หลากหลาย จากการสืบค้นสื่อออนไลน์ที่เป็นที่รู้จักทั่วไป ได้แก่ เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก และยูทูบ พบว่ามีจำนวน 4 หมู่บ้าน/ชุมชน ที่ไม่มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดังกล่าว และมีจำนวน 23 แห่ง ใช้สื่อออนไลน์ข้างต้นช่องทางใดช่องทางหนึ่งแต่เพียงช่องทางเดียว โดยมีเพียง 18 แห่งเท่านั้นที่มีการใช้ครบทั้งสามช่องทาง แสดงให้เห็นว่ายังมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถส่งเสริมทำให้หมู่บ้าน/ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการใช้ประโยชน์จากสื่อออนไลน์ที่มีความหลากหลายเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ได้